RAAD VAN TOEZICHT VERZEKERINGEN

U I T S P R A A K Nr. 2007/022 Le

i n d e k l a c h t nr. 2006.3378 (092.06)

ingediend door:

hierna te noemen 'klager',

tegen:

hierna te noemen 'verzekeraar'.

De Raad van Toezicht Verzekeringen heeft kennis genomen van de schriftelijke klacht, alsmede van het daartegen door verzekeraar gevoerde schriftelijke verweer. De Raad heeft aanleiding gevonden, alvorens uitspraak te doen, verzekeraar in een zitting van de Raad te horen.

Voor zover voor de beoordeling van de klacht van belang, is het navolgende gebleken.

Inleiding

Klager en zijn echtgenote hebben ieder op 1 april 1998 bij verzekeraar een gerichte lijfrenteverzekering tegen koopsom afgesloten.

In de op beide verzekeringen van toepassing zijnde verzekeringsvoorwaarden is onder het kopje 'Herziening premie' bepaald:

'1 (Verzekeraar) heeft het recht de premie, de kosten en/of de grondslagen van de bij haar gesloten (…) verzekeringen en bloc dan wel groepsgewijs om de vijf jaar te herzien, voor het eerst op 1 juli 2001.

2 (Verzekeraar) zal, indien zij van dit recht gebruik maakt, hiervan mededeling doen aan de verzekeringnemer. De verzekeringnemer heeft het recht per aangetekend schrijven, binnen één maand na verzending van de wijziging door (verzekeraar), bedoelde aanpassing van de premie(s) of voorwaarden voor de risicodekking(en) te weigeren. Het gevolg hiervan kan dan zijn dat de verzekering, zo mogelijk, met lagere verzekerde bedragen wordt voortgezet en/of (gedeeltelijk) wordt afgekocht dan wel premievrij gemaakt (…).'

In deze verzekeringsvoorwaarden is onder het kopje 'Grondslagen van de verzekering' bepaald:

'De verzekering is gebaseerd op de schriftelijke verklaringen van de verzekeringnemer en verzekerde en de door hen overgelegde stukken. Een onjuistheid daarin kan voor (verzekeraar) aanleiding zijn de verzekering aan te passen of nietig te verklaren.'

Ook heeft klager op 1 april 1998 bij verzekeraar een gerichte lijfrenteverzekering tegen periodieke premiebetaling gesloten. Deze verzekering is in 2000 premievrij gemaakt. De op deze verzekering van toepassing zijnde verzekeringsvoorwaarden bevatten dezelfde bepalingen als hiervoor zijn geciteerd. Verder is in deze voorwaarden onder het kopje 'Aanpassing polisvoorwaarden' bepaald:

2007/022 Le

‘Indien de verzekeringnemer verzoekt om wijziging van de verzekering, heeft (verzekeraar) het recht de toepasselijke polisvoorwaarden te wijzigen in de op het tijdstip van wijziging geldende voorwaarden.(…).’

Bij brieven van 26 juni 2006 heeft verzekeraar, met een beroep op het bepaalde in het hierboven geciteerde artikel ‘Herziening premie’, aan klager en zijn echtgenote bericht dat op hun voormelde verzekeringen met ingang van 1 juli 2006 het ‘Clausuleblad terrorismedekking bij de NHT’ van toepassing zal zijn.

Nadat klager aan verzekeraar had meegedeeld dat zijn echtgenote en hij met deze wijziging niet akkoord gaan, heeft verzekeraar hen bij brieven van 17 augustus 2006 geïnformeerd over de (fiscaal ongunstige) mogelijkheid tot afkoop voor het geval zij de door verzekeraar verlangde wijziging niet alsnog zouden accepteren.

De klacht

Klager kan met de door verzekeraar verlangde invoering van het ‘Clausuleblad terrorismedekking bij de NHT’ op de door zijn echtgenote en hemzelf afgesloten verzekeringen niet akkoord gaan. Door het clausuleblad wordt de dekking verminderd, hoewel het terrorismerisico in Nederland niet is toegenomen en er dus geen enkele noodzaak is om het clausuleblad in te voeren. Verzekeraar stelt dat hij het clausuleblad mag invoeren op grond van het artikel ‘Herziening premie’, maar dit artikel betreft alleen premiewijzigingen en niet wijzigingen van de voorwaarden. Lang niet alle levensverzekeraars in Nederland hebben het clausuleblad ingevoerd.

Het standpunt van verzekeraar

Het artikel 'Herziening premie' maakt het mogelijk om en bloc (onder andere) de grondslagen van de onderhavige verzekeringen te herzien. Onder de grondslagen van de verzekeringen vallen de polisvoorwaarden. Uit hoofde van het artikel 'Herziening premie' heeft verzekeraar op 1 juli 2006 het 'Clausuleblad terrorismedekking bij de NHT’ (Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden NV), kortweg de terrorismeclausule, van toepassing verklaard op de onderhavige verzekeringen.

Als gevolg van de terroristische aanslagen in de Verenigde Staten is in 2003 de NHT opgericht. De verzekeraars die deelnemen in de NHT willen de schade als gevolg van eventuele terroristische aanslagen verzekerbaar houden. Om de uitkeringsverplichting zo goed mogelijk na te komen is (een deel) van de schade als gevolg van een terroristische aanslag herverzekerd bij de NHT. Mocht de totale schade in een jaar meer dan 1 miljard euro bedragen dan wordt een percentage van de verzekerde uitkering uitbetaald. Deze regeling is getroffen om de verzekeraar in staat te stellen alle gedupeerden uit te betalen zonder dat hij in betalingsproblemen komt.

Ten behoeve van alle verzekeraars die bij het NHT zijn aangesloten, is middels een huis aan huis mailing in 2003 de terrorismeclausule van toepassing verklaard op die lopende verzekeringen met een bepaling in de polisvoorwaarden die de introductie mogelijk maakte. Dat de terrorismeclausule niet direct op de door klager en zijn echtgenote afgesloten verzekeringen van toepassing is verklaard, is omdat het artikel 'Herziening premie' bepaalt dat slechts eenmaal in de vijf jaar een beroep op het artikel mag worden gedaan en de eerstkomende datum 1 juli 2006 was.

2007/022 Le

Klager heeft de terrorismeclausule niet geaccepteerd op de drie genoemde verzekeringen. Verzekeraar heeft in zijn brieven van 26 juni en 17 augustus 2006 gewezen op de mogelijke gevolgen daarvan. Deze gevolgen staan ook vermeld in het artikel 'Herziening premie'. Concreet betekent dit dat alle drie verzekeringen zouden worden afgekocht. De fiscale gevolgen van afkoop zijn verwoord in de brieven van 17 augustus 2006.

Verzekeraar meent correct te hebben gehandeld. Het is aan klager en zijn echtgenote of zij de verzekeringen ongewijzigd, inclusief terrorismeclausule, voortzetten, of dat zij de terrorismeclausule niet accepteren waarna de verzekeringen zullen worden afgekocht met alle fiscale gevolgen van dien.

Het commentaar van klager

Klager heeft, kennis genomen hebbend van het verweer van verzekeraar, zijn klacht gehandhaafd. Klager wijst nog op het kopje van het artikel ‘Herziening premie’. De in dit artikel genoemde grondslagen slaan slechts op de grondslagen van de premie. Sinds 2002 betalen klager en zijn echtgenote geen premie meer voor deze verzekeringen. De in het artikel genoemde mogelijkheid van afkoop is illegaal bij fiscaal aftrekbare lijfrentepolissen, daar de verzekeringnemer geen keuze krijgt: hij moet een wijziging accepteren omdat de fiscale sanctie op afkoop leidt tot een zeer lage uitkering. Juist dit gevolg is wettelijk niet toegestaan: het doel van een spaarverzekering is dat de verzekeringnemer een behoorlijk rendement heeft en niet een groot verlies. Dit is dan ook misleiding door verzekeraar. Klager en zijn echtgenote accepteren afkoop van de lijfrentepolissen dan ook niet. Mocht verzekeraar toch tot afkoop overgaan dan dient hij de fiscale boetes en renten en heffingen te betalen, alsmede de door hem gehanteerde afkoopkosten. Klager en zijn echtgenote accepteren evenmin dat de terrorismeclausule van toepassing wordt verklaard op de drie polissen. Klager verzoekt om vergoeding door verzekeraar van de door klager aan deze procedure bestede tijd en kosten.

Het overleg met verzekeraar

Ter zitting is de klacht met verzekeraar besproken.

Het verdere verloop van de klachtprocedure

In een brief van 18 januari 2007 heeft verzekeraar aan de hand van voorbeelden de werking van de terrorismeclausule nader toegelicht. Verzekeraar stelt voorop dat noch hij, noch 'de markt', ervaring heeft met de toepassing van de terrorismeclausule op (levens)verzekeringen. Hij zal zich derhalve moeten baseren op de theorie, zoals deze besloten ligt in de terrorismeclausule en in het Protocol afwikkeling claims van de NHT.

1. *stel dat verzekeringnemer een koopsom van € 100.000,- heeft gestort in een beleggingsverzekering met een overlijdensdekking van 90% van de poliswaarde en dat hij kort nadien (dit, om vermogensvermeerdering of -vermindering even buiten beschouwing te laten) als gevolg van een terroristische aanslag komt te overlijden. De totale schadelast van terroristische aanslagen in Nederland overschrijdt in dat jaar van overlijden de grens van het maximale voor uitkering beschikbare bedrag van € 1 miljard en bedraagt € 2 miljard. Wordt de overlijdensuitkering hierdoor gekort met 50% ?*

2007/022 Le

Ad. 1
De overlijdensdekking beloopt 90% van de poliswaarde. De kosten die op de storting in mindering komen, worden hier buiten beschouwing gelaten, evenals vermogensvermeerdering of -vermindering. Het correctiepercentage als gevolg van de overschrijding van de totale verzekerde som van € 1 miljard is 50%. Hierdoor zal de overlijdensuitkering 50% x (90% van € 100.000,-) = € 45.000,- bedragen.
Bij vergelijking van deze situatie met die van een bancair product (beleggingsrekening), mag niet worden geconcludeerd dat de helft van de koopsom (het spaargeld van de verzekeringnemer) door de regeling is verdampt. Die conclusie doet geen recht aan de situatie. De verzekeringnemer heeft nu eenmaal voor een verzekering gekozen, en heeft daarbij ongetwijfeld fiscale motieven mede een rol laten spelen. Door de storting van zijn spaargeld in de verzekering, is dit geconverteerd van spaargeld in een premie. Daar tegenover heeft de verzekeraar verplichtingen op zich genomen. Enerzijds de verplichting om dat premiebedrag te laten renderen en om dat op termijn bij in leven zijn uit te keren aan de begunstigde. En anderzijds om een bepaald percentage (90 of 110%) bij vooroverlijden uit te keren.
Indien in deze casus vermogensvermeerdering (door winstdeling of belegging) zou hebben plaatsgehad, dan zou deze ingevolge artikel 2.1 van het Clausuleblad terrorismedekking niet in de kortingsregeling zijn inbegrepen. Deze zou zijn uitgekeerd, bovenop het gekorte bedrag.
De terrorismeclausule introduceert overigens geen geheel nieuwe regeling ter bescherming van de solvabiliteit van de verzekeraars. Al sinds jaar en dag kennen levenpolissen, branchebreed, de zogenaamde kortingsregeling bij oorlog. Ook de polissen van klager en zijn echtgenote bevatten deze kortingsregeling. Vanaf het tijdstip waarop in Nederland een actieve oorlogstoestand intreedt, wordt ingevolge deze clausule de overlijdensdekking uit hoofde van het verzekerde kapitaal of de beleggingen verminderd met 10%.
Dit is derhalve een regeling die hetzelfde beoogt als de terrorismeclausule: bescherming van de solvabiliteit van verzekeraars bij massale schade.
In de informatie over de terrorismeclausule die in 2003 huis aan huis werd verspreid, wordt melding gemaakt van het feit dat er polissen zijn die zich bij gebreke van een en bloc-clausule niet voor wijziging lenen. Veelal, zegt de informatie, zijn dat levensverzekeringen. Dit betekent niet dat deze pollissen gevrijwaard zijn van een kortingsregeling bij een massale en catastrofale terrorismeschade. Immers, juist met het oog op deze polissen is op 6 november 2003 de Noodwet financieel verkeer aangepast. Ingevolge artikel 18b van deze Wet heeft de Minister van Financiën de bevoegdheid om bij schade als gevolg van terroristische handelingen, door hem vast te stellen kortingen op uitkeringen uit hoofde van schade-, levens- en natura uitvaartverzekeringen toe te passen.
2. *Verzekeringnemer heeft op zijn leven een direct ingaande lijfrenteverzekering gesloten, waarop hijzelf en zijn vrouw zijn begunstigd. Hij overlijdt als gevolg van een terroristische aanslag, waardoor zijn weduwe aanspraak heeft op periodieke lijfrente-uitkeringen. A Komen deze uitkeringen telkenjare ten laste van de jaarlijks beschikbare verzekerde som van€ 1 miljard ? b Als moet worden gekort ten gevolge van overschrijding in dat jaar van de totaal beschikbare verzekerde som van € 1 miljard, hoe gaat die korting dan in zijn werk ?*

2007/022 Le

Ad 2. Hier is sprake van een direct ingegane lijfrente. In zoverre wijkt dit product af van de producten in de zaak van klager. Het overlijden van de man doet het recht op de periodieke uitkering voor een (door de verzekeringnemer gekozen) percentage tussen de 70 en de 100 op de vrouw overgaan. De onzekere gebeurtenis is hier gelegen in de leeftijd van de laatst overgebleven begunstigde. De verplichting tot het doen van periodieke uitkeringen is al ingegaan. Het overlijden van de man als gevolg van een terroristische aanslag doet daaraan niets af. Van een korting is dan ook geen sprake. Indien geen sprake is van een direct ingaande lijfrente, maar van een lopende lijfrenteverzekering, is de situatie natuurlijk anders.
3. *Zou, ter bereiking van een oplossing van dit probleem in der minne, de risicodekking uit het verzekeringsproduct kunnen worden verwijderd ?*
Ad 3. Het kanselement in de onderhavige verzekeringsproducten wordt gevonden in het al dan niet voortijdig overlijden van de verzekerde en bestaat bij een beleggingsverzekering veelal in de kans van de begunstigde op uitkering van 90% of 110% van de poliswaarde.
Bij verval van de risicodekking van de onderhavige verzekeringsproducten, is geen sprake meer van een kanselement. Dan resteert een bancair product dat door een verzekeraar niet mag worden gevoerd.
Voorts zouden aan deze wijziging van het product fiscale consequenties worden verbonden. De fiscus zal de afgetrokken premie(s) als negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen aanmerken en tevens een boete opleggen (revisierente).
Verzekeraar heeft inmiddels de en bloc-clausule gemoderniseerd. De nieuwe clausule wordt sedert 2005 in zijn polissen toegepast. Daarin wordt niet meer gesproken van 'de premie, de kosten en/of de grondslagen', maar worden de 'voorwaarden' van de verzekering eveneens expliciet genoemd. De clausule heeft hiermee aan duidelijkheid gewonnen. Ook 'het kopje' waarmee deze bepaling verkort wordt aangeduid is verduidelijkt door deze 'en bloc clausule' te noemen. Het mogelijk niet geheel duidelijke gebruik van de term 'grondslagen' zal worden aangepast bij de eerstkomende herdruk van de polisvoorwaarden. Ook zal hij zijn digitale documenten dienovereenkomstig aanpassen.
In reactie daarop bij faxbericht van 23 januari 2007 heeft klager zijn klacht gehandhaafd. Er is geen enkele noodzaak om de terrorismeclausule in te voeren. Deze clausule dient alleen het commerciële belang van de deelnemende verzekeraars. Een flink aantal levensverzekeringmaatschappijen heeft de clausule niet ingevoerd. De overheid heeft hun voortbestaan meer dan voldoende gewaarborgd ook bij grote terrorismeschades. De polissen van klager en zijn echtgenote moeten op de oude voet worden voortgezet of tegen zeer beperkte kosten worden afgekocht.

Het oordeel van de Raad

1. Het hierboven onder Inleiding geciteerde polisartikel met het kopje ‘Herziening premie’ is onduidelijk geredigeerd. Volgens dit kopje zou verzekeraar alleen de premie mogen herzien. Volgens lid 1 van dit artikel zou verzekeraar ook de kosten en/of de grondslagen van de verzekeringen mogen herzien. Wat met grondslagen van de verzekering wordt bedoeld is elders in de verzekeringsvoorwaarden omschreven, maar in het onderhavige polisartikel is evenwel kennelijk met de grondslagen van de verzekeringen iets anders bedoeld. Blijkens lid 2 betreft bedoelde aanpassing de premie(s) of voorwaarden voor de risicodekking(en). Ook in ander opzicht is het polisartikel onduidelijk doordat het niet

vermeldt wat het gevolg *is* van de weigering in te stemmen, maar slechts vermeldt wat het gevolg ervan *kan zijn*. Verzekeraar heeft ter zitting en ook in zijn brief van 18 januari 2007 blijk ervan gegeven in te zien dat de tekst van het polisartikel gebreken vertoont en heeft inmiddels maatregelen genomen om die gebreken weg te nemen.
2. De Raad is van oordeel dat verzekeraar aan het voormelde polisartikel in dit geval - waarin geen premie meer verschuldigd was - slechts een recht kon ontlenen tot wijziging van de polisvoorwaarden voor zover deze te beschouwen zijn als 'voorwaarden voor de risicodekking(en)'. Wat daaronder verstaan moet worden, wordt in de polisvoorwaarden niet omschreven. Duidelijk is wel dat niet gedoeld kan zijn op het ecarteren van het risico-element uit de verzekering, aangezien dan, zoals verzekeraar terecht opmerkt, een bancair product zou resteren dat door een verzekeraar niet mag worden gevoerd. Wellicht wordt gedoeld op de voorwaarden voor het eventueel te verzekeren overlijdensrisico, waarvan op enige plaatsen in de voorwaarden sprake is (artikel 5 lid 1, onder b, artikel 7 lid 1, vierde volzin, artikel 7, lid 2, onder a, artikel 14 lid 3, onder b, artikel 18) dan wel op daarin eveneens genoemde aanvullende verzekeringen (artikel 7 lid 1, vierde volzin, artikel 7 lid 2, onder b, artikel 14 lid 4). Blijkens de overgelegde polisbladen, alsmede de vermelding op de bijbehorende premiebladen dat 100% van de premie belegd wordt, is in het geval van klager evenwel van zodanige dekking van overlijdensrisico of van (andere) aanvullende verzekeringen geen sprake. Onder deze omstandigheden stond het verzekeraar niet vrij om met een beroep op voormeld - onduidelijk geredigeerd - polisartikel de voorwaarden van deze verzekeringen aan te passen door opneming van de terrorismeclausule.
Daarbij dient te worden opgemerkt dat de Terrorismeclausule in art. 2.1. bepaalt dat de uitkering aan de verzekerde beperkt zal zijn tot het bedrag dat de verzekeraar terzake van die aanspraak ontvangt onder de herverzekering voor het terrorismerisico bij de NHT, maar dat daarbij uitdrukkelijk wordt bepaald dat die uitkering 'in het geval van een verzekering met vermogensopbouw' vermeerderd wordt 'met het bedrag van de uit hoofde van de betrokken verzekering reeds gerealiseerde vermogensopbouw'. Terzake van de verzekeringen, waarvan de premies volledig zijn voldaan bij het aangaan van de verzekering, welke premie vervolgens overeenkomstig de polisvoorwaarden werd belegd in participaties in het Mix Fonds van verzekeraar, kan moeilijk anders worden geconcludeerd dat daarin vermogensopbouw plaatsvindt, zodat ook uit dien hoofde verzekeraar niet het standpunt zoals door hem verwoord onder 'Het verdere verloop van de klachtenprocedure' kan innemen.
Door dat te doen, heeft hij de goede naam van het verzekeringsbedrijf geschaad. De daarop gerichte klacht zal derhalve gegrond worden verklaard.
3. Klager heeft verzocht om een vergoeding door verzekeraar van de door klager aan deze tuchtprocedure bestede tijd en kosten. Daaromtrent oordeelt de Raad als volgt. Zoals de Hoge Raad heeft geoordeeld in zijn arrest van 10 januari 2003, NJ 2003, 537, kan een tuchtrechtelijke procedure in het algemeen niet worden aangemerkt als een redelijke maatregel ter vaststelling van aansprakelijkheid, zodat behoudens bijzondere omstandigheden niet kan worden gezegd dat de kosten daarvan redelijke kosten zijn ter vaststelling van aansprakelijkheid als bedoeld in artikel 6:96 lid 2, onder b, Burgerlijk Wetboek. Er is geen aanleiding hierover anders te oordelen met betrekking tot een tuchtrechtelijke procedure als de onderhavige waarin bedoelde bijzondere omstandigheden ontbreken. Daarbij maakt het geen verschil of de klacht inhoudt dat verzekeraar ten onrechte een uitkering heeft geweigerd of dat de klacht betrekking heeft op andere gedragingen van verzekeraar, zoals het in de onderhavige zaak door

verzekeraar gedane beroep op wijziging van de polisvoorwaarden. Derhalve is er geen aanleiding om aan de gegrondverklaring van de klacht de consequentie te verbinden dat verzekeraar de - door klager gestelde - kosten gemaakt in het kader van deze tuchtprocedure vergoedt.

De beslissing
De Raad verklaart de klacht gegrond.

Aldus is beslist op 19 maart 2007 door mr. E.M. Wesseling-van Gent, voorzitter, mr. J.G.C. Kamphuisen, mr. F.R. Salomons, mr. E.J. Numann en mr. C. W.M. van Ballegooijen, leden van de Raad, in tegenwoordigheid van mr. S.N.W. Karreman, secretaris.

De voorzitter:

(mr. E.M. Wesseling-van Gent)

De secretaris:

(mr. S.N.W. Karreman)